

Hur tar vi hand om sjukvårdsrädda barn?

Stina 5 år gammal kommer till BVC för en vaccination. Det är en del av det basprogram som erbjuds alla barn i Sverige och syftar till att ge ett fullgott skydd mot flera allvarliga sjukdomar. Problemet är att Stina redan sen tidigare är rädd för att besöka sjukvården och när hon får veta att hon ska få en spruta blir hon alldeles ifrån sig och gråter och protesterar vilt: "– Jag vill inte, jag vill inte ha några stick".

ETISKA RÅDET SVARAR:

Respekt för patientens självbestämmande och integritet är ett grundläggande krav i hälso- och sjukvården. Tvång får strängt taget bara användas i de fall då lagen stöder det. Samtidigt har föräldrar enligt föräldrabalken ett ansvar för att barnets behov av bland annat hälso- och sjukvård blir tillgodosett. Fallet med Stina innebär en konflikt mellan å ena sidan hennes rätt till integritet och självbestämmande och å andra sidan föräldrarnas ansvar för att hon blir vaccinerad och därmed kan undvika allvarliga sjukdomar.

Aktuella etiska principer

När en patient utsätts för tvång hänvisas nästan alltid till dennes bästa med stöd av godhetsprincipen. Det är hälso- och sjukvårdens uppgift att bidra till hälsa och välbefinnande samtidigt som vi vill undvika att skada, fysiskt och psykiskt. Vi är även skyldiga att respektera patientens rätt att välja och därmed se till autonomiprincipen. Stina vill inte bli vaccinerad, men det är inte säkert att hennes motstånd verkligen är en självständig viljeyttring. För att anses som autonom måste man ha förmågan att överblicka konsekvenserna av sitt beslut. Det kan man inte begära eller förvänta sig av en femåring. Därför behöver Stinas föräldrar fatta beslut i hennes ställe.

I samarbete med etikrådet svarar Pulsen på frågor om etik och etiska dilemman.

Läs mer om etiska frågor i intranätet: Ledning/Etik. Där kan du även ställa egna frågor om etik och diskutera/samtala på Etiskt diskussionsforum

Vad väger tyngst?

Hur mycket skada medför kränkningen att bli fasthållen i förhållande till nyttan av vaccinationen? Är det rimligt att i det här fallet låta godhetsprincipen väga tyngre än autonomiprincipen? Kanske vällar det trots allt mindre obehag att göra proceduren kort genom att hålla fast Stina och ge henne sprutan? Fortfarande ska Stina behandlas med omtanke och respekt, men man kan motivera ett milt tvång av det slaget med stöd av godhetsprincipen.

Söka andra alternativ

I akuta situationer finns oftast inget alternativ. Men eftersom det i det här fallet inte handlar om en akut åtgärd behöver man inte ha bråttom. Stina bör kunna få gå i "stickskola", som innebär träning för stickrädda barn. Det brukar resultera i att man kan ge vaccinationen i samförstånd med barnet. Då har vi inte längre något etiskt dilemma.

ELISABET MUHIC
Verksamhetschef, barn- och ungdomsmedicinska mottagningen, Värnamo sjukhus

Läs mer: "Din skyldighet att informera och göra patienten delaktig - Handbok för vårdgivare, verksamhetschefer och personal"
Budskapet om att ta hänsyn till patientens vilja och vår uppgift att göra patienten så beslutskapabel som möjligt går som en röd tråd i denna skrift. Den belyser också på ett särskilt sätt barnens autonomi.

Underläkaren Patrik Andersson undersöker den neurologiska statusen på patienten Inga-Maj Thorsson på geriatriska kliniken Ryhov. FOTO: JOHAN WERNER

Fler ska larma om stroke

I höst inleds en nationell kampanj för att öka allmänhetens vaksamhet på symptom på stroke. För sjukvården kommer det att leda till fler kontakter från invånarna om misstänkt stroke.

Kampanjen, som genomförs i flera omgångar under tre år, syftar till att göra allmänheten medveten om att det är bråttom att kontakta sjukvården vid symptom på stroke, samlingsnamnet för blodpropp i hjärnan och hjärnblödning.

– Informationen kommer att spridas via bland annat tv-reklam, affischer, annonser i dagspress, flyers och foldrar i väntrum, säger Elisabeth Johansson, informatör på Landstingets informationsavdelning.

Varje år drabbas cirka 30 000 svenskar av stroke och en snabb kontakt med sjukvården är avgörande för utgången.

– Att snabbt komma in till akutbehandling ger möjlighet för fler patienter att få den blodproppslösande trombolysbehandling som måste ges inom fyra och en halv timma. Så ju snabbare patienten kommer in, desto bättre, säger Björn Persson, överläkare på geriatriska rehabiliteringskliniken i Värnamo.

Effektiv behandling möjligt

Stroke orsakas av blodpropp eller blödning. Blodpropp är det allra vanligaste, och möjligt att behandla effektivt för vissa patienter.

– Men det är många faktorer som ska stämma. Den senaste statistiken visar att 7-8 procent av patienterna med blodpropp får trombolysbehandling, men vi borde kunna nå upp till 10-15 procent, så målet är att fördubbla. Oavsett om det passar med propplösande behandling eller inte så finns det andra tillstånd vid en stroke som också behöver tas omhand snabbt, säger Björn Persson.

Kampanjen beskriver typiska tecken på

stroke, exempelvis en mungipa som plötsligt hänger, eller plötslig och svår huvudvärk.

Budskapet är hela tiden detsamma – ring 112.

Viktigt utreda övergående symptom

Björn Persson påpekar att det även är viktigt att utreda en förlamning som gått över, till exempel en arm som hängt under några minuter, på grund av en övergående syrebrist till hjärnan, kallat TIA.

– Det kan vara ett förebud om en stroke. För sjukvårdskedjan, från SOS Alarm till ambulanspersonalen, akutmottagningen och medicinmottagningen, handlar det om att agera utifrån patientens symptom.

Men även andra delar av sjukvården kan förstas bli kontaktade av patienter eller deras anhöriga om misstänkt stroke.

– Vårdcentralerna kommer säkert att få en hel del frågor kring stroke. Det finns också symptom för andra tillstånd som kan förväxlas med stroke, säger Ulrika Stefansson, utredare på hälso- och sjukvårdsavdelningen.

Informationsbrev till alla berörda

Inför kampanjstarten handlar det om att göra sjukvårdspersonalen medveten om det ökade tryck som kan bli med invånare som är oroliga för stroke.

– Vi skickar därför ut ett informationsbrev före sommaren till bland annat verksamhetschefer på vårdcentralerna, medicinklinikerna, akutmottagningarna och de geriatriska mottagningarna. Även patientorganisationer ska informeras om kampanjen, säger Elisabeth Johansson.

– En enda människa som snabbt får trombolysbehandling och därmed slipper restsymptom har troligen sparar in hela kampanjkostnaden, säger Ulrika Stefansson.

MIKAEL BERGSTRÖM

Annons

Historien om Landstinget i Jönköpings län

"Ett stycke historia" skildrar Landstingets verksamhet de senaste 25 åren i text och cirka 250 bilder, 244 sidor i fyrfärgstryck. Vård, tandvård, kultur och skolor.

Här kan du köpa boken: Sjukhusbiblioteken på Länssjukhuset Ryhov, Värnamo sjukhus och Höglandssjukhuset i Eksjö, restaurang Matilda Länssjukhuset Ryhov, personalklubben Ryhov, Landstingets kansli, receptionen, Husargatan, Kicki Ekbladh, administrationen, Höglandssjukhuset.

